

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Mariae Gratiani A Burgo S. Sepulchri Episcopi Amerini De Vita Joannis Francisci Commendoni Cardinalis Libri Quatuor

Graziani, Antonio Maria

Parisiis, 1669

Cap. II. De praeparatis ab eo pro Regis Catholici electione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9616

scopatui Gnesnensi, & Cracoviensi Episcopatu præfuit, & ab Alexandro sexto Pontifice Maximo honoris causâ in Cardinalium collegium est cooptatus. Uladislauum Bohemi primùm, deinde etiam Ungari ultro Regem adsciverunt. Huic filii duo fuere, Ludovicus, & Anna: Ludovicus, cui post mortem patris Ungariæ Regnum obtigerat, admodùm adolescens, temere cum Turcis congressus, fatali familiæ suæ casu victus in fuga occubuit. Anna Ferdinando Austrio Cæsari nupsit, eúmque aviæ fœcunditatem æmulata quindecim liberorum parentem fecit. In Polonia post Casimiri mortem, paternum Regnum Joannes Albertus maximus natu filiorum, & post eum Alexander frater suscepit. Uterque liberis caruit. His vitâ functis Regnum Sigismundus obtinuit, qui in magna filiarum copia virilis stirpis vnicum filium reliquit hunc Sigismundum Augustum, cujus mortem suprâ tradidimus, in quo genus, ac nomen Jagelloniæ familiæ defecit.

*De perpetratis à Commendono pro Regis
Catholici electione.*

CAPUT II.

POLONI etsi Reges nisi ab se creatos non ferunt, nec hereditatis, aut nascendi legi

R r iij

Regnum, sed sibi acceptum ferri, suumque beneficium facere, agnosci que volunt; tamen secuti aliarum gentium morem, raro quemquam Regum suorum filiis prætulere, mansitque ferè in iisdem familiis Regnum, quoad è Regio sanguine virilis stirps superfuit. Et Reges ipsi, ne filiorum dignitas in dubio, ac discrimine esset, quicumque primus iusto matrimonio eis nasceretur, (nam pellicibus orti vix agnoscuntur) eum vel infantem Regem, successorumque sibi designari haud magno negotio impetrabant, devinctis beneficio, comparatisque nobilitatis Principibus, qui rem perficiendam susciperent: ita plus gratia, & præsentis respectus Regis in comitiis, quam libertas valebat. Extincto demum Augusto, repetitam ex longo intervallo libertatem nemini jam vllâ verecundiâ, metuque obstrictam avidè invaserunt, quæ brevi, ut nulla tenere modum multitudo novit, in pravam, periculosamque licentiam vertisset, nisi seniores salubri moderatione præcipitem sustinuissent. Nam ubi Rempublicam sine imperio, sine rectore esse, & silere leges, quarum exactor nemo existeret, sensere, primum singulæ Provinciæ pro se quæque consiliis habitis publicæ pacis servandæ leges sanxerunt; deinde collatis in commune consiliis nobilitas omnis in id datâ fide conspiravit, ut pro hoste patriæ haberetur, impune occideretur, quicumque per interregni tempus vim, injuriamque alteri intulisset. Et omnes quidem

fatebantur maximè ad eam rem vsui præsentem Commendoni auctoritatem, prudentiamque fuisse, quòd cum illo plerique Principum liberiùs multò, quàm inter se consilia, resque omnes communicabant, atque ipse paci maximè studebat. Cujus rei vnum ipso statim initio interregni datum documentum fidem omnibus affirmaverit. Sborovii fratres Martini filii, qui tum genere, opibus, ætate, gratiâ, clientelis plurimùm in Republica pollere videbantur, ad primum extincti Regis nuncium Cracoviam armati convenerant eo animo, vt pulso Firleio Palatino, quocum summas simultates gerebant, arcem, urbemque in suam redigerent potestatem. Hi juvenes inde à paterna disciplina pravis imbuti erroribus in Calviniana hæresi omnes erant, præter Andream, qui medius ætate auctoritatem majoris natu inter eos ingenio, atque industriâ obtinebat, tribuebantque ei reliqui plurimùm. Hunc habebat Commendonus non solùm consuetudine, atque vsu, sed plurimis benevolentia officii devinctum, ab vnòque maximè colebatur. Is ad Commendonum, quâ die Cracoviâ profectus fuerat, & acceptâ Regis morte apud Tegnitium decem inde millia passuum substiterat, intempestâ nocte venit, illique suum, ac fratrum consilium occupandi Cracoviæ arcem aperuit, sperans Commendonum, quia Firleius Palatinus hæreticus, caputque hæreticorum erat, rem consilio adjuturum. Sed Commendonus veritus ne ea res veluti si-

gnum omnia vi, atque armis agendi daret, & primus impetus ab egentibus, ac prædarum cupidis in templa, sacerdotésque fieret, cunctáque audacia, & temeritas, consilio, ac ratione exclusis, haberet, & Regnum inde aut pessimo cuique per malas artes pateret, aut lacerum plures occuparent, vehementer huic se consilio objecit, & cum Andree ostendisset, quantam invidiae flammam eorum familiae conflaturi illo facinore essent, quantum de multitudinis gratia amissuri eo tempore, quo non retinenda solum, sed summo conatu captanda, conciliandaque omnium studia essent, quantam denique vim adversariis suis addituri, juvenem de sententia deductum eadem nocte ad continendos in officio fratres ab se dimisit. Jam inde ab ingravescenti Augusti morbo, cum timeri mors ejus cœpisset, Commendonum major jam futuri Regis, quam societatis Turcici belli cura incesserat, cujus & præcisam eo statu rerum spem cernebat: & hæreticos, quorum neque in Senatu, neque ad multitudinem negligendæ opes erant, occultis coitionibus multa senserat contra Rempublicam moliri, & ut corporis sui aliquem ad Regnum pertruderent, agitare. Ipsa enim capita consiliorum enunciata illi ab consciis fuerant, quorum erat primum, ut Rex non nisi hæreticus crearetur, aut certè qui omnibus liberam de divinis rebus sentiendi, differendique, & quæ quisque probaret, sacra habendi facultatem permetteret: ac præterea, ut
quæ

quæ de Catholicis hæretici occupassent, ea rependi jus nemini esset; utque Ministris sacrorum suorum templa toto Regno paterent, in quibus suo ritu rem divinam facere, ac de divinis rebus ad populum conciones habere liceret; aliâque item haud absimili furore: atque in hæc eos conjurasse, & egregiè consentientes esse didicerat. Quibus rebus eò magis movebatur, quò imparatior ad omnia Catholicos esse intelligebat, qui quamquam & numero, & genere, & opibus, & causâ longè præstarent, tamen somnus ad hæc eos quidam ac torpor invaserat; & hæreticos plerique, quasi nihil aliud agerent, quàm sacerdotum potentia, quæ ferè in invidia est, adversarentur, lentè ferebant, nec eos ut eversores Christianæ pietatis, rerumque publicarum turbatores oderant; quin mixti plerique hæreticorum factionibus, consiliisque, studia quoque eorum in Republica aut sequebantur, aut trahebant: quo fiebat, ut Catholicorum vis omnis magnopere hebesceret. At Commendono utrumque cordi erat, & ut Catholicus Rex, & ut pariter per Catholicos crearetur. Id vna assequendi ratio erat dissipatos, ac nihil in medium consulentes reconciliare, & jungere Catholicos; hæreticorum diffidia alere: horum capita erant Joannes Firleius, & Petrus Sborovius, claris uterque familiis, uterque primos in Republica magistratus gerens. Sborovius Palatinus Sandamiriensis; Firleius ad Mareschialatum Regni (Præfecturæ id est nomen) Palati-

Sf

natum Cracoviensem quoque nuper adjecerat; eaque dissidii origo inter eos erat. Nam Sborovius hunc ipsum Palatinatum sub Regis mortem summis studiis petens, cum suffragatorem Firleium sperasset, æmulum, competitorémque fuerat expertus; & Rex præterito Sborovio, honorem ad Firleium concubinæ gratiâ commendatum detulerat; quæ res Sborovium suo-
 pte ingenio vehementem, ac concitum, nec unquam animi satis potentem ad hostiles iras, odiâque in Firleium accenderat; atque hæc similitas opportunè deduxerat hæreticorum vires, maximumque ad Catholicum Regem creandum momentum attulisse satis constat. Et Commendone eam à Republica esse palam ferens omni arte fovit, aluitque, ac Sborovium per Andream fratrem monuit, adverteret animum ad Firleii consilia; in ejus domo occultos cœtus haberi; & haud dubiè illic coqui, ac per idoneos, & callidos homines (nec erat aliter) conciliari Regnum. Hoc metu injecto, Sborovius, quò inimicum omni spe dejiceret, apertè pro Catholico Rege creando Catholicis se junxit. Inter Catholicos qui honore, divitiis, auctoritate cæteris anteibant, Episcopi à Senatu se, publicis que muneribus ad privatarum rerum curam receperant, clamoribus hæreticorum, audaciâque deterriti, haud ^{aut} cum iis consilia miscuerant. Nam Franciscus Crasinius Episcopus Cracoviensis, qui paulò antè mortuo Padnevio successerat, se Firleio tradide-

rat; Petrus Miskonius Episcopus Plocensis, magnæ vir prudentiæ, eloquentiæque, rædio (vt ferebat) turbarum, desertâ Republicâ pecuniæ suæ incubabat; Ucangii Archiepiscopi mores, ingeniumque suprâ tradidimus: reliqui Episcopi hos ferè sequebantur, aut inopiâ, inopiæve simulatione domi attinebantur. Unus erat Stanislaus Carnovius Episcopus Chioviensis, qui neque adversâ famâ in Republica versabatur, & pro sua fide mansurus in bonorum partibus, nec pecuniæ, nec labori parsurus, vt sui specimen tempore tam necessario daret, videbatur, atque in eo, & vsus Reipublicæ, & promptus, aptusque tenendæ multitudini sermo erat prorsus, vt bono publico futurus popularis videretur, nisi videri ipse nimis cupivisset; ita enim ferri se interdum secundo favore vulgi patiebatur, vt à bonis etiam consiliis abduceretur, modumque non facile teneret, animo nunc erecto, & confidenti, nunc fracto, ac demisso, vt flaret, reslarétque multitudinis aura; sed famæ cuiuscumque dum magnæ avido, major tamen bonæ cupiditas inerat. Is sponte suâ Commendonum reverebatur, vni que maxime probari actiones suas optabat, & Commendonus ita dexterè hominis ingenium tractavit, vt perstudiosum sui semper habuerit, ac sæpè gloriæ æstu abreptum continuerit. Erat & in Catholicorum Principibus clarum Alberti Laschii nomen. Is paucis antè annis privato sumptu, consilioque comparato exercitu, tentatâ Valachiâ ex-

perientis, ac providi ducis famam tenuerat, & largè, profusèque donando, maximè militares viros trahebat, ac ne in concionibus quidem, & in conciliis infacundus haud parvam nobilium juvenum gratiam collegerat; inter primos Regno destinatus, si repudiatis externis Regibus, proceres suos Poloni respexissent. Inter hunc, & Commendonum inde à prima legatione ejus instituta amicitia, usu, & benevolentia in omnia familiaritatis jura pervenerat. Nam Laschius & adventanti in Poloniam extra fines Regni occurrerat, & sive in Regia, sive in via præter cæteros omnibus eum officiis coluerat; nec in Republica quicquam, non consulto priùs Commendone, cœpisset. Hunc & Chioviensem Episcopum certis amicitiaæ fœderibus ita conjunxit, ut vterque datis coram ipso dexteris, fidem jurejurando obligarent, neminem, nisi quem alter quoque probasset, Regem accepturum, arbitriumque Commendone detulerint, si ipsi de eo non convenissent. Addidere, ut consilia de Rege omnia, & inter se vterque, & cum Commendone communicarent. Qui in magno inde negotio habuit quamplurimos Catholicorum, & ante omnes Andream Sborovium huic fœderi, cujus ipse sequester esset, adjungere; quo factum est, ut è Catholicis ad hæreticorum vim, audaciámque coërcendam duces non defuerint, & Regis non nisi Catholici creandi explicata, constitutáque consilia essent, & Commendonus ipse omnium non particeps solum, sed veluti rector, & moderator fieret.